

dragocjeni ne samo za mađarsku, nego i za hrvatsku historiografiju. Pri tome je potrebno upozoriti kako je autor, u skladu sa shvaćanjima suvremene mađarske medievistike, obradio i prikazao podatke vezane samo uz institucije s prostora srednjovjekovne Slavonije (Zagrebački, Čazmanski, Požeški i Đakovački/Bosanski kaptol), ali ne i Kraljevine Hrvatske i Dalmacije.

Autor je svoju knjigu podijelio na 49 manjih cjelina pri čemu podaci za svaki pojedini kaptol čine zasebno poglavlje. Nakon *Uvoda* (7-10) u kojem autor govori o stanju obrađene građe i dosadašnjim dosegima mađarske arhontologije u sklopu suvremene historiografije, slijedi pregled literature i zbirki izvora (11-16), te popis kratica (17). U narednim odjeljcima pregledno su, abecednim redom prema mjestima obavljanja dužnosti, u vidu tablica dani popisi prepošta kaptola koji su tu funkciju obnašali između 1387. i 1437. godine (21-74). Uz njihova imena, ovisno o dostupnosti informacija, zapisano je ime njihovih očeva, istaknuta godina spominjanja u povijesnim vrelima, naveden stupanj njihovog obrazovanja, kao i ostale dužnosti koje su obnašali unutar crkvene hijerarhije i tadašnje "državne uprave". Svi navodi potkrijepljeni su podacima iz izvornog materijala navedenim u fusnotama. Na kraju se nalazi koristan popis imena svih prepozita prema abecednom redu, popraćen ostalim podacima potrebnim za njihovu identifikaciju (75-92).

Iako jezična barijera predstavlja problem u međusobnoj komunikaciji hrvatske i mađarske historiografije, ovim se priručnikom ipak nije teško služiti, jer su podaci u njemu izneseni pregledno, sustavno i jasno. Oni tako čine solidnu osnovu za daljnje proučavanje različitih aspekata srednjovjekovnog društvenog razvoja i funkcioniranja institucija vlasti. Pomoću utvrđenih temeljnih činjenica koje su nam na ovaj način postale lakše dostupne moguće je sagledati tko su zapravo bile osobe koje su obnašale određene funkcije, kako su napredovale u karijeri, koji su položaj zauzimale u društvu i odakle su potjecale, ali i na koji je način u praksi provođena kraljevska volja. Stoga, na kraju valja pohvaliti ovaj iscrpan rad Norberta C. Tótha u nadi da se mađarska medievistika neće zaustaviti samo na ovom priručniku iz arhontologije, a hrvatska je na sličan način pratiti u znanstvenim naporima u odgonetanju naše zajedničke prošlosti.

Kristina Rupert

Mate Suić, *Pag*, Biblioteka pretisci – faksimili, sv. 3, Ogranak Matice hrvatske u Pagu, Pag 2013., 89 str.

Matica hrvatska Ogranak Pag ove se godine odlučila za izdavanje pretiska knjige *Pag* našeg poznatog arheologa, povjesničara i kulturnog djelatnika, akademika Mate Suića, iz dva razloga: prvo, ove se godine navršilo 60 godina od njenog prvog pojavljivanja, te drugo, zato što je danas ova knjiga veoma rijetka i veoma tražena. Knjiga je pisana stručno, na temelju još neistražene građe i tada dostupne literature domaćih i stranih povjesničara i drugih znanstvenika. Akademik Suić ostavio nam je ovim pregledom paške prošlosti povijesno svjedočanstvo prošlih vremena, prebirući povijesno gradivo i prikazujući burnu, zanimljivu i poučnu prošlost grada i otoka Paga, svoga drugog zavičaja, što ga je na poseban način ljubio.

Knjiga je podijeljena u dva dijela. U prvom dijelu nalazi se *Uvodna riječ* uredništva, te potom *Život i djelo akademika Mate Suića (1915.-2002.)*, koji je sastavio autor ovog prikaza, te *Osvrt na pretisak djela Mate Suića "Pag"*, iz 1953. Miroslava Granića, kao i fotografija akademika Suića, nastala 1956. godine, koja se čuva u fototeci Arheološkog muzeja u Zadru. U drugom dijelu donosi se pretisak Suićeve knjige na 89 stranica.

U svom komentaru *Osvrt na pretisak djela Mate Suića, Pag, 1953.* Miroslav Granić navodi da se Suiću kao ravnatelju Arheološkog muzeja u Zadru pružila prilika da u okviru proslave 510. obljetnice osnutka današnjeg grada Paga napiše pregled paške povijesti s kraćim osvrtom na njegove spomenike. Nakon detaljnog prikaza sadržaja Suićeve knjige, autor u poglavlju

Pismo, jezik i stil ističe da je ona pisana hrvatskim književnim jezikom, latinicom uz poštivanje hrvatske jezične tradicije fonološkog pravopisa. Latinske ili talijanske riječi ili čitave izraze dosljedno piše prema jezičnim pravilima tih jezika, a donio je nekoliko grčkih te jednu englesku imenicu.

Treći dio u prikazu pretiska knjige *Pag* Granić je naslovio *Primjedbe*. Uočio je da je Suićevu poznatom znanstvenom oprezu nešto i promaklo. To se odnosi na neke historiografske podatke, npr. točnu godinu paške bune, pripisivanje izrade plana novog grada Paga Jurju Dalmatincu, paškim prilikama za Napoleonove vladavine, izraz "kapičari" za paške autonomaše, čitaonice 19. stoljeća, odvajanje Novalje od Paga, broj žrtava logora u Slani te pretpostavka o položaju nekadašnje benediktinske crkve Sv. Petra na Prosiki. Ipak, smatra da iznesene primjedbe nimalo ne umanjuju vrijednost Suićeva djela jer je njegova monografija *Pag* znanstveno i stručno napisana. Poglavlje *Zaglavak*, kojim Granić zaključuje svoj rad, ističe da prije Suića nitko u zasebnoj monografiji nije prikazao cjelovitu povijest Paga. Stoga je, tvrdi, opravdana odluka Ogranka Matice hrvatske Pag da Suićevo vrijedno djelo bude ponovo dostupno široj javnosti u pretisku.

Knjiga *Pag* tiskana je u formatu nešto manjem od četvrtine arka (24,1x17,3). Izdanje je ilustrirano s dvanaest slika na šest zasebnih tabli u crno-bijeloj tehnici, a sveukupno sadrži 89 stranica. Podijeljena je na četiri glavna dijela. Prvi dio ima naslov *Priroda, naselja, geografsko nazivlje* (9-21), gdje se u najširem smislu obrađuje zemljopis Paga, te ima tri članka koji nose naslove: a) *Priroda i smještaj* (9-13), b) *Naselja, stanovništvo i privreda* (13-18) i c) *Geografsko nazivlje otoka Paga* (18-21). Drugi, najopsežniji dio s naslovom *Pregled prošlosti Paga* (21-75) posvećen je bogatoj i burnoj prošlosti grada i otoka Paga prikazanoj kronološkim redom u člancima: a) *Od najstarijih vremena do dolaska Hrvata* (21-27), b) *Od dolaska Hrvata do prodaje Dalmacije 1409. godine* (27-53), c) *Od prodaje Dalmacije 1409. godine do pada Mletačke Republike 1797. godine* (53-62), d) *Od pada Mletačke Republike 1797. godine do novijih vremena* (63-75). Treći dio pod naslovom *Historijski spomenici Paga* (77-86) manja je cjelina i prvi zaokruženi članak o paškim spomenicima. Od spomenika Staroga Grada opisuje zbornu crkvu Marijina Uznesenja, a to je njen prvi stručni opis u literaturi. Potom su redom obrađeni spomenici novoga grada Paga – Suić je osobitu pažnju posvetio zbornoj crkvi Marijina Uznesenja na središnjem gradskom trgu, iscrpno ističući njene osobitosti i stilske značajke, oltare, pokretni inventar, što samo potvrđuje koliko je dobro poznao umjetnost. Bilježi zvonik, a od ostalih gradskih crkava opisuje crkvu gradskog zaštitnika Sv. Jurja, nekadašnju crkvu paških franjevac konventualaca posvećenu Sv. Frani te crkvu paških koludrica benediktinki Sv. Margarite, koja nosi taj titular samostana. Pozornost je posvetio i opisu portala kneževa dvora, zatim opisuje tzv. biskupski dvor, reljefe s grbovima kneza Zorzija, ističe pojedine palače kao i stare paške kuće s lijepim portalima, balkonima, pokojim gotičkim prozorom itd. Pisac konačno prelazi na posljednju i najmanju cjelinu kojoj je dao naslov *Glavni izvori i literatura* (87-89). Arhivske izvore posebno ne navodi, već općenitom izriječkom upućuje na spise Državnog arhiva u Zadru. Navodi objavljene izvore do vremena nastanka ove knjige; rukopise (njih sedam) lokalnog paškog povjesnika Marka Laura Ruića naveo je kronološki i s punim naslovom, zatim Paški statut, zadarsku periodiku (novinski tisak). Što se korištene literature tiče, navedene su 22 bibliografske jedinice.

Mate Suić je bio iznimna pojava u našem znanstvenom životu kad su u pitanju bile humanističke znanosti, što se odražava u njegovim brojnim radovima, među ostalim i u knjižici o Pagu, čiji smo pretisak ovdje predstavili. Svojim djelovanjem se predstavio kao cjelovit, zaokružen i plodan znanstvenik širokih pogleda, kao nesebičan, tolerantan, duhovit, skroman, human čovjek i izvrstan organizator. Odlikovala ga je uzorna znanstvena akribija, kritičnost i objektivnost, a iznad svega privrženost našoj znanosti, prošlosti i kulturi.

Josip Celić